

Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger Bybanen AS 2023

Gjelder for perioden 1.januar 2023 – 31.desember
2023

Innhold

1. Bakgrunn.....	3
------------------	---

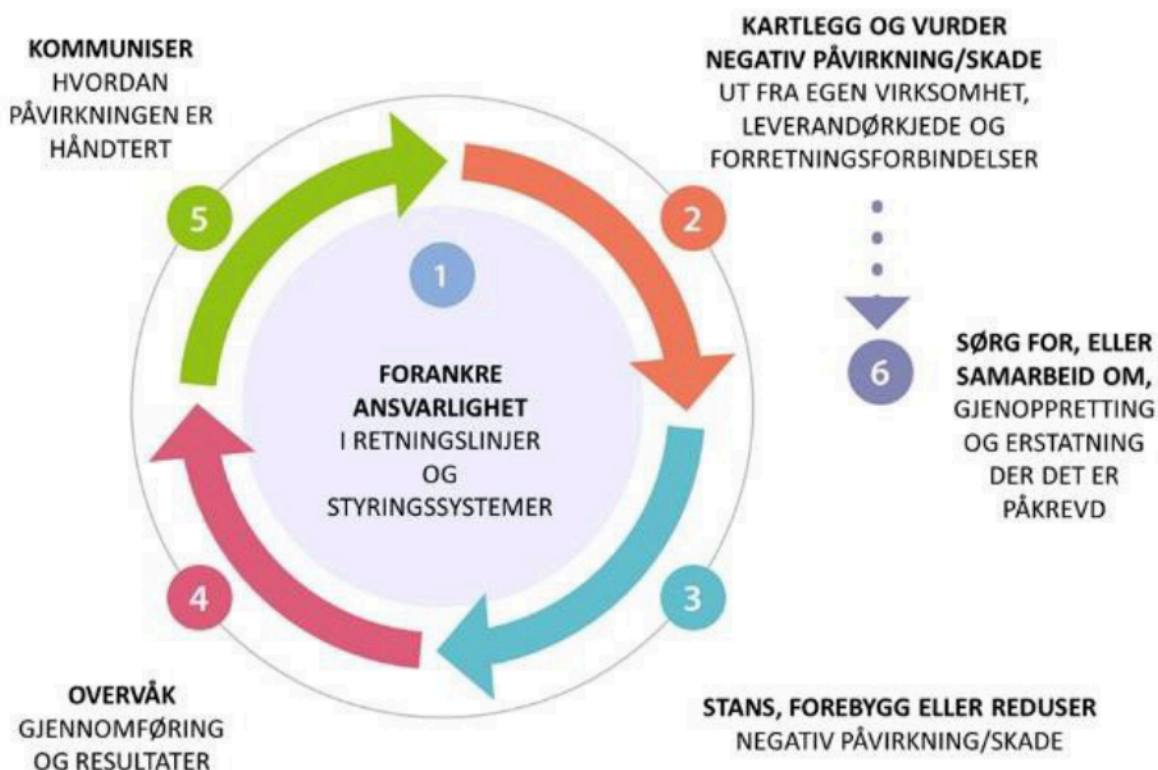
2.	Bybanen AS.....	4
2.1	Organisering.....	4
3.	Forankring av ansvarlighet i retningslinjer og styringssystemer.....	4
3.1	Rutiner, retningslinjer og systemer.....	5
3.2	Kontraktsbestemmelser.....	5
3.3	Lønns- og arbeidsvilkår.....	6
4.	Risikovurdering og kartlegging av negativ påvirkning/skade i egen virksomhet....	6
4.1	Offentlige anskaffelser.....	6
4.2	Sikkerhet, tilsyn og miljø.....	6
4.3	Funn og tiltak.....	7
5.	Risikovurdering og kartlegging av negativ påvirkning/skade hos leverandører.....	7
5.1	Funn og tiltak.....	7
6.0	Samarbeid og veien videre.....	9
6.1	Future-Proof.....	9
6.2	Etisk Handel Norge.....	9
7.0	Kontakt.....	9

1. Bakgrunn

Åpenhetsloven trådte i kraft 1.juli 2022 og har som formål å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. I tillegg stiller loven krav om åpenhet og innsyn for allmennheten for hvordan virksomheter håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser av deres aktiviteter. Loven krever at selskaper gjennom aktsomhetsvurderingene må innhente kunnskap om hvordan de har eller kan ha en negativ påvirkning på menneskerettigheter, og jobbe for å stanse slik påvirkning.

OECDs retningslinjer brukes som rammeverk for aktsomhetsvurderinger, og et sentralt mål med disse retningslinjene er at næringslivet skal bidra til bærekraftig utvikling. Retningslinjene stiller klare forventninger til at bedrifter gjennomfører aktsomhetsvurderinger for å unngå skade på mennesker, samfunn og miljø.

Aktsomhetsvurderingene følger OECD sin modell og viser til 6 steg som må gjennomføres.

2. Bybanen AS

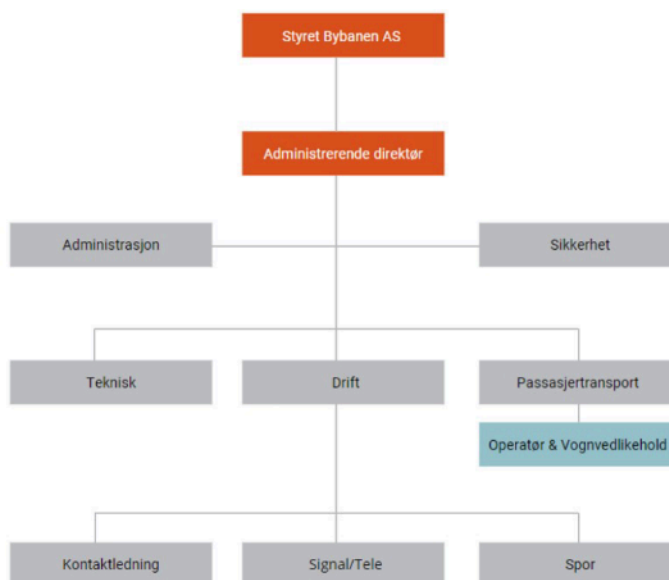
Bybanen AS ble etablert i 2009 og er heleid av Vestland fylkeskommune. Selskapet har ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av infrastruktur til Bybanen i Bergen samt trolleybuss. I tillegg leveres passasjertransport for Bybanen til Vestland fylkeskommune v/Skyss.

2.1 Organisering

Ved utgangen av 2023 var det 47 ansatte. Av disse arbeider 22 personer på driftsavdelingen, 11 personer i teknisk avdeling, og 4 personer i avdeling passasjertransport. Administrasjonen består av 7 personer fordelt på områdene ledelse, økonomi, HR, juridisk, sikkerhet og bærekraft. Ansvar og arbeidet med aktsomhetsvurderinger

ligger primært hos bærekraftsansvarlig i Bybanen AS.

Bærekraftsansvarlig tiltrådte høsten 2023 og jobber med å etablere nødvendige rutiner og prosedyrer for aktsomhetsvurderinger iht. åpenhetsloven. Dette arbeidet startet i samarbeid med juridisk fagleder.

Bybanen AS har per i dag følgende infrastruktur og vognmateriell:

- 19,9 km dobbeltspor mellom Bergen sentrum (Byparken) og Flesland flyplass, linje 1, og 8.83 km dobbeltspor mellom sentrum (Kaigaten) og Fyllingsdalen, linje 2
- 27 holdeplasser (linje 1) og 9 holdeplasser (linje 2), inkluderte installasjoner / møblering
- Strømforsyning (kontaktledning og likeretterstasjoner)
- Overvåkingssystemer
- 34 spurvogner
- Driftskjøretøy

3. Forankring av ansvarlighet i retningslinjer og styringssystemer
Vår misjon er at Bybanen beveger Bergen, at vi leverer den gode reisen gjennom attraktiv, smart og bærekraftig transport til Bergens befolkning. Vår visjon er at vi skal være det mest bærekraftige

banesystemet i Europa – gjennom å leve våre verdier, skaper vi verdi for samfunnet.

I samsvar med verdiene våre skal vi tenke og opptre etisk i alt vi gjør. Bybanen AS respekterer og fremmer FNs grunnleggende menneskerettigheter og ILO sine kjernekonvensjoner. Bybanen skal også arbeide aktivt, målrettet og planmessig for å oppfylle kravene i likestillings- og diskrimineringsloven, for å fremme likestilling og forebygge diskriminering og trakassering på arbeidsplassen.

3.1 Rutiner, retningslinjer og systemer

Det er etablert følgende rutiner, retningslinjer og systemer som er relevante i vårt arbeid med å fremme grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold både i vår virksomhet og verdikjede, og for å kunne håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser:

- Etiske retningslinjer - Bygget på Vestland Fylkeskommune sitt etiske regelverk, personalreglement, retningslinjer for innkjøp og rutiner for intern varsling.
- Rutine for varsling – Bybanen AS har egne rutiner og prosedyrer for varsling av kritikkverdige forhold internt i virksomheten og står beskrevet i personalhåndboken. I tillegg er det utarbeidet rutiner for ekstern varsling.
- Rutine for rapportering og håndtering av uønskede hendelser, avvik og forbedringsforslag. Systemet er blant annet bygget på jernbanelovgivningen og internkontrollforskriften.
- HMS-håndbok for å bidra til å øke sikkerheten på arbeidsplassen, den gjelder for ansatte og andre som utfører arbeid på Bybanens anlegg.
- System og rutiner for sikkerhetsstyring ihht. jernbaneregulativ som skal bidra til å unngå alvorlige ulykker med tap eller skade på liv og helse for våre kunder, tredje personer og egne ansatte.
- Policy for seniorpolitikk
- Tilknyttet bedriftshelsetjeneste
- Retningslinje for organisering av nattarbeid
- Prosedyre for innkjøp og anskaffelser
- Prosedyre for leverandøroppfølging
- Rutine for oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår hos leverandører

3.2 Kontraktsbestemmelser

I tillegg er det for arbeidet med ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i verdikjeden, implementert kontraktsbestemmelser som skal bidra til å kunne følge opp relevante krav. Vi krever at leverandørene skal respektere grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold og skal unngå å medvirke til noen form for brudd på menneskerettighetene. Leverandøren skal ha rutiner for å sikre

etterlevelse av grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og i leverandørkjeden. Slike kontraktsbestemmelser implementeres i alle nye kontrakter hvor det vurderes som hensiktsmessig, basert på kontraktsverdi og type anskaffelse, dvs. risiko for brudd på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i verdikjeden.

3.3 Lønns- og arbeidsvilkår

Oppfølging av lønns- og arbeidsvilkår er for offentlige virksomheter, som Bybanen AS, også nedfelt i forskrift om lønns- og arbeidsvilkår i offentlige kontrakter. Alle kontrakter som omfattes av forskriften følges opp slik vi anser det som mest hensiktsmessig. Egenerklæring om lønns- og arbeidsvilkår innhentes fra leverandør og videre oppfølging vurderes basert på risikovurdering. Etter at åpenhetsloven trådte i kraft vil en større andel av våre kontrakter underlegges kontroll med lønns- og arbeidsvilkår basert på risikovurdering. I tillegg vil alle nye kontrakter som omfattes av forskrift om lønns- og arbeidsforhold i offentlige kontrakter følges opp på hensiktsmessig måte når det gjelder kontroll av lønns- og arbeidsvilkår, i tillegg til tidligere inngåtte kontrakter.

Grunnet arbeid med interne forbedringsprosesser gjennom 2023, har vi ikke klart å følge opp dette arbeidet i tilstrekkelig grad i året som har gått. Interne forbedringsprosesser har vært nødvendig for å sikre langsiktig effektivitet og kvalitet i våre leveranser. Vi vil i løpet av 2024 styrke oss på nødvendig kapasitet og kompetanse slik at vi kan følge opp lønns- og arbeidsvilkår på en enda bedre måte.

4. Risikovurdering og kartlegging av negativ påvirkning/skade i egen virksomhet

4.1 Offentlige anskaffelser

Bybanen AS er underlagt regelverket for offentlige anskaffelser som setter strenge krav til hvordan selskapet gjennomfører sine innkjøp. Et formål med regelverket er å sikre at anskaffelser blir foretatt på en samfunnstjenlig måte der blant annet, konkurranse, arbeidslivskriminalitet, miljø, klima og sosiale forhold blir hensyntatt. Bybanen AS gjennomføre risikovurderinger i planleggingsfasen av en anskaffelse. Dette inkluderer vurdering av markedets modenhet og mulige risikoer knyttet til menneskerettigheter og arbeidsforhold. Basert på disse vurderingene stiller vi spesifikke krav og kriterier i anbudsprosessene for å sikre at leverandørene oppfyller våre etiske og miljømessige standarder.

4.2 Sikkerhet, tilsyn og miljø

For virksomheten gjelder et strengt jernbaneregulativ for ivaretagelse av sikkerhet for både ansatte og publikum og andre som utfører arbeid langs traseen. Bybanens styringssystem ivaretar sikkerhetskravene.

Statens jernbanetilsyn har revisjonsmyndighet og gjennomfører regelmessige revisjoner av virksomheten.

Det gjennomføres regelmessig kartlegging av arbeidsmiljø gjennom undersøkelser og samarbeid med vernetjeneste og tillitsvalgte og det gjennomføres årlige medarbeidersamtaler med ansatte. I tillegg til fokus på sikkerhet ved arbeid på baneinfrastruktur, er det fokus på arbeidsbelastninger i forbindelse med vaktordning og nattarbeid slik at arbeid planlegges og tilrettelegges på mest hensiktsmessig og forsvarlig måte. Det gjennomføres jevnlige risikovurderinger knyttet til HMS innenfor sentrale arbeidsområder.

4.3 Funn og tiltak

I egen virksomhet er den største risikoen for negative påvirkninger og konsekvenser knyttet til ansattes sikkerhet og helse i forbindelse med arbeid på eller ved infrastrukturen til Bybanen eller trolleybuss, f.eks. arbeid i høyden (strøm/kontaktledningsarbeid) og ellers fare for klemskader, fall etc. Det arbeides systematisk i samarbeid med ansatte, det gjennomføres risikovurderinger og avviksoppfølging i tråd med HMS-rutiner for å hindre at slike skader skal oppstå. Internt i virksomheten følges eventuelle brudd på regelverk eller retningslinjer opp i selskapets kvalitetssystem. Det er gode rutiner for registrering av avvik og oppfølging.

I egen drift har Bybanen AS avdekket at det ikke foreligger et tilfredsstillende system for håndtering av kjemikalier. For å ivareta våre ansattes helse og sikkerhet har virksomheten i 2024 oppgradert til et nytt og forbedret kjemikalisystem. Systemet skal bidra til å administrere miljø-, helse- og sikkerhetsaspekter, sikre overholdelse av regelverk og minimere risiko. Ansatte har blitt involvert i overgangen gjennom opplæringsprogram og det jobbes med videre implementering av systemet. Bybanen AS forventer at dette tiltaket vil resultere i bedre helse- og sikkerhetsforhold for våre ansatte. Implementeringen av et nytt system vil gi selskapet bedre oversikt og kontroll over kjemikaliebeholdningen.

Et eksempel på risiko som har blitt identifisert og korrigert for, er glatte kantstein på Bybanens linje 2 til Fyllingsdalen (satt i drift 21. november -22). Kantsteinen har ført til enkelte fallsituasjoner blant våre ansatte og kan i verste fall føre til en alvorlig ulykke. For å redusere fare for arbeidsulykker har kantsteinen langs traseen blitt utbedret gjennom overflatebehandling. Vi forventer at tiltaket vil resultere i en betydelig reduksjon av risikoen for sklirelaterte ulykker.

5. Risikovurdering og kartlegging av negativ påvirkning/skade hos leverandører

I tråd med iverksettelsen av åpenhetsloven 2022 ble det satt sammen en tverrfaglig arbeidsgruppe som representerte juridisk, innkjøp, sikkerhet, HR og passasjertransport i Bybanen AS. Basert på

Transparency International Corruption perceptions Index 2021 og DFØs høyrisikoliste gjennomførte arbeidsgruppen en overordnet analyse over virksomheten sine leverandører. Ut fra en risikobasert tilnærming ble fire kategorier plukket ut for nærmere analyse: Metall, IKT-produkter, høyrisikomineraler og kjøretøy. De nevnte kategoriene ble prioritert grunnet deres betydning for selskapets største kontrakter og innsatsfaktorer. Bybanen AS erkjenner at selskapet har flere kategorier som også innehar risiko, men basert på type risiko, vesentlighet og alvorlighetsgrad, er det disse kategoriene virksomheten har valgt å se nærmere på.

5.1 Funn og tiltak

Som følge av tjenestene Bybanen AS tilbyr og markedet selskapet operer i, er det store kontrakter med leverandører av vogner, metall og elektronikk, inkludert signal- og telesystemer, kontaktledninger og komponenter til trolleybuss og bybane. Selskapet har også betydelige kontrakter for elektriske varebiler og entreprenørtjenester. Basert på de nevnte kildene, selskapets kontrakter og innsatsfaktorer ble seks leverandører valgt ut for videre oppfølging i 2023.

Selvrapporterings skjema ble sendt ut der skjemaet tar utgangspunkt i spørsmål knyttet til menneskerettigheter og ansettelse. Basert på svarene som Bybanen AS mottok, ble det ikke avdekket noen negativ påvirkning eller skade. Vi er klare over at egenrapporterings skjema kun er et første ledd for å samle inn informasjon. Svarene vi mottar fra leverandørene gir oss noe innsikt, men vi erkjenner at leverandørene ikke nødvendigvis er 100% ærlige i sine svar, og derfor er det nødvendig å følge opp og verifisere informasjonen.

Parallelt ble det i 2023 gjennomført to leverandørrevisjoner av leverandører lokalisert i Norge til å utføre arbeid hos Bybanen AS. Her ble det avdekket enkelte avvik fra våre etablerte praksiser og krav som kan ha potensielle implikasjoner for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Revisjonsfunnene er knyttet til opplæring og implementering av styringssystemer, roller og arbeidstillatelser, samt manglende tilgang til dokumentasjon henvist til i kontrakt.

For å sikre at våre leverandører oppfyller de samme standardene for sikkerhet og arbeidsforhold har Bybanen AS gjennomført følgende tiltak:

- Utarbeidet en sikkerhetshåndbok der formålet er å beskrive hvilke krav som må etterleves for å minimere risiko knyttet til arbeid langs Bybanelinjen. Dette tiltaket kommer i tillegg til eksisterende rutiner og kompetansekrav.
- Undervisningsmaterialet har blitt oppdatert i etterkant av revisjonen.

Bybanen AS forventer at sikkerhetshåndboken vil gi klare retningslinjer og prosedyrer for å minimere risiko knyttet til arbeid langs bybanelinjen og bidra til en tryggere arbeidsplass. I tillegg forventer vi at verifikasjon av oppdatert undervisningsmateriale bidrar til å sikre at opplæringen

som gis er relevant, nøyaktig og oppdatert. I sum vil dette bidra til at ansatte har den nødvendige kunnskapen og ferdighetene til å utføre arbeidet sikkert og effektivt.

Hos en annen leverandør ble det avdekket manglende rutiner for hvordan regelverk og veiledere følges. Dette kan føre til ufullstendig eller feilaktig etterlevelse av nødvendige sikkerhetsstandarder og arbeidsprosedyrer, noe som kan bidra til å sette ansatte i fare og påvirke deres rettigheter til et trygt og sikkert arbeidsmiljø. I tillegg ble det avdekket mangel på skriftlig opplæringsprogram for resertifisering. Manglende formell opplæring og resertifisering kan bidra til at ansatte ikke har den nødvendige kunnskapen og ferdighetene. Dette kan kompromittere både sikkerheten på arbeidsplassen og kvaliteten på arbeidet som utføres.

Basert på funnene har følgende tiltak blitt iverksatt:

- Leverandør har oppdatert eget sikkerhetsstyringssystem basert på funnene i revisjonen.
- Planlagt en oppfølgings-revisjon av leverandør i 2024.

Bybanen AS forventer at tiltaket vil bidra til å sikre ansattes rettigheter og arbeidsmiljø, i form av en fullstendig etterlevelse av nødvendige sikkerhetsstandarder og arbeidsprosedyrer. Resultatet av tiltaket vil vurderes i revisjonen i 2024.

6.0 Samarbeid og veien videre

6.1 Future-Proof

8. desember 2023 signerte Bybanen AS Future-Proof plakaten og ble medlem av Future-Proof nettverket. Dette er en samarbeidsplattform i regi av Bergen Næringsråd og Raftostiftelsen. Plakaten har en todelt forpliktelse:

1. «Gjennom å dele egen kunnskap og erfaringer bidrar vi inn i Future-Proof, der utfordringer luftes, drøftes og løses i fellesskap.»
2. «Vi tar vårt felles ansvar for å respektere menneskerettighetene på alvor. Det gjør vi ved å etterleve FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP).»

Formålet med Future-Proof er å støtte næringslivet i regionen med å oppfylle sitt ansvar for menneskerettigheter, både internt i egen virksomhet og gjennom hele leverandørkjeden. Bybanen AS vurderer dette nettverket som en verdifull ressurs som gir næringslivet nyttig verktøy og kunnskap. Arbeidet med menneskerettigheter er komplekst og et slikt samarbeid der kunnskap og erfaringer utveksles, styrker vår evne til å møte denne viktige utfordringen.

6.2 Etisk Handel Norge

Bybanen AS erkjenner at arbeidet med aktsomhetsvurderinger må forankres ytterligere. Som et ledd i dette ble en dedikert ressurs ansatt høsten 2023 for å drive arbeidet med aktsomhetsvurderinger.

Risikokartleggingen som ble gjennomført var på et overordnet nivå, og Bybanen AS planlegger å utføre en mer detaljert risikokartlegging i 2024.

Bybanen AS ble medlem av Etisk Handel Norge i februar 2024. Dette medlemskapet gir tilgang til diverse kurs, opplæring, maler og verktøy, samt hjelp og støtte i arbeidet med aktsomhetsvurderinger. Vi har hatt flere møter med Etisk Handel Norge og drøftet veien videre. En av medlemsforpliktelsene er en årlig rapportering til Etisk Handel Norge. Denne rapporteringen vil omfatte tiltak som er relatert til alle trinnene i OECDs aktsomhetsmodell.

7.0 Kontakt

For spørsmål om denne redegjørelsen kan bærekraftsansvarlig kontaktes på e-post: catharina.dang@bybanen.no

Signering av Redegjørelse for aktsomhetsvurderinger Bybanen AS 2023 .docx

Dette dokumentet er signert digitalt av:

Oda Bjerkan	24.06.2024	med Engangskode på SMS
Silja Ekeland Bjørkly	24.06.2024	med Engangskode på SMS
Geir Østerfeldt	27.06.2024	med Engangskode på SMS
Astrid Sørensen	24.06.2024	med Engangskode på SMS
Jostein Hausevik Fjærestad	24.06.2024	med Engangskode på SMS
Emil Eike	25.06.2024	med Engangskode på SMS
Kjetil Storum Nøstdal	24.06.2024	med Engangskode på SMS
Marianne Sæhle	27.06.2024	med Engangskode på SMS

